NORSK OLJEMUSEUM ÅRBOK 1998

NORSK OLJEMUSEUM

Norsk oljemuseum som møteplass

Et liv etter åpningen?

Nils Henrik Fuglestad

Den hektiske travelheten med ferdigstilling av bygg, klargjøring av utstillinger og samlinger, rekruttering av personell og planlegging av aktiviteter, får sin utløsning med den høytidelige åpningen i mai 1999. Publikum, media, bidragsytere og interessenter vil da motta første avkastning av investeringer og års innsats. Mot den bakgrunn markerer selve åpningen en milepæl og en avslutning. Åpningen er avslutningen på en lang byggeprosess. Visjoner, planer, vedtak og rammer er virkeliggjort i alt det som for første gang vises fram for offentligheten i mai. Men vi håper at åpningen også skal være en begynnelse, som etter en fødsel, der mange nye muligheter er åpne. Og skal institusjonen vokse i samsvar med de faglige ambisjoner som er nedfelt i vedtektene for museet, må vi sørge for at det utvikler seg videre i et levende samspill med samfunn og næring.

Nils H. Fuglestad (f. 1948) er i 2 år utlånt til Norsk Oljemuseum fra Statoil. Ved museet skal han utrede grunnlaget for en dokumentasjons- og formidlingstjeneste. Han har vært ansatt i Statoil siden 1986. Der har han jobbet med informasjonsforvaltning, informasjonsteknologi, ledelse og organisasjonsutvikling. Før han begynte i Statoil, arbeidet han i 10 år som historiker ved UiO og ved Høgskolesenteret i Nordland.

Som en forberedelse til dette livet etter åpningen, tok museet våren 1998 initiativ til å få utredet mulighetene for å bygge opp en dokumentasjons- og formidlingstjeneste ved institusjonen. Resultatet av dette arbeidet foreligger i et notat fra mai 1998 med tittelen «Et vindu mot oljå». Utredningen ble ført i pennen av Ole Andreas Engen ved RF-Rogalandsforskning. Oljeindustriens Landsforbund støttet arbeidet økonomisk, mens Oljedirektoratet, Statoil og Arkeologisk museum deltok med ressurspersoner som hadde til oppgave å kaste fram idéer.

Et «vindu mot oljå».

Et museum for olje- og gassvirksomheten på norsk sokkel skal skape forventninger. Bransjen er mer enn tung i nasjonal økonomisk sammenheng, men også på den internasjonale arena der det dreier seg om olje og gass, er norske bedrifter betydelige aktører. I tillegg har historien mange av eventyrets ingredienser i seg. Det handler om gigantiske funn, heroiske bragder,

tragiske ulykker, ufattelige pengestrømmer, teknologiske sprang, grenser som stadig flyttes, miljømessige utfordringer og samfunnsmessige endringer. Den kompetanse for utvinning av hydrokarboner på store havdyp som er utviklet på norsk sokkel, er anerkjent og etterspurt verden over hvor nye oljeprovinser åpnes under tilsvarende forhold. Den norske modellen for forvaltning av petroleumsressursen etterspørres av mange oljenasjoner som i dag forsøker å bygge opp sitt eget apparat for ressursstyring. Interesse, t.o.m. involvering, fra samfunn og utenverden er derfor ikke et tema for diskusjon, men et velkjent faktum. Det som skjer i denne sektoren av samfunnet, berører mange og engasjerer enda flere. I denne sammenhengen skal også Norsk Oljemuseum spille en rolle. Men hvilken? Hvordan skal det nye museet kunne fungere, både som «en arena for samfunnsdialog» (Museumsutvalgets utredning, «Museum, Mangfald, minne, møtestad», NOU 1996:7, s.41), og i forhold til en dynamisk olje- og gassvirksomhet? Som et vindu, var forslaget fra museets idégruppe.

Et vindu er en flate som gir innsyn, til det som vises fram innenfor. Museumsbygget med sine publikumsarealer, utstillinger og samlinger representerer et slikt innsyn, en kilde til forståelse, fortolket og tilrettelagt for alle som inviteres til å se inn. Men et vindu kan også gi utsyn, over alt det som foregår utenfor. I det perspektivet representerer vinduet en kilde til kunnskap om alt det som vinduet er vendt mot. Ideene fra utredningsgruppen tar som sitt utgangspunkt, at når begge perspektiver kombineres, da gis det en spennende retning for videreutviklingen av Norsk Oljemuseum. Mens bygget med utstilling og samlinger tilbyr innsynet, kan en vellykket dokumentasjons- og formidlingstjeneste bli ståsted for utsynet.

Biblioteket

Biblioteket ved Oljemuseet utgjør allerede en god begynnelse. Bok- og dokumentsamlingen består av bøker, småskrifter og årbøker. Til sammen ca. 3.000 titler. I tillegg finnes det 650 titler tidsskrifter, bedriftsblader og årsmeldinger. Av øvrige brosjyrer og annet materiale eksisterer det ca. 2.100 titler. NOM har også et arkiv med 48.000 registrerte avisklipp og pressemeldinger, samt 500 filmer, videoer og 4.000 foto.

Så langt er dette tilfanget et resultat av en innsamlingspolitikk der en har forsøkt å fange bredt, heller enn å være utvalgsorientert. I fortsettelsen kan det være aktuelt å snevre inn fokus for innsamlingen. Dels følger dette av et forholdsvis beskjedent innkjøpsbudsjett. Dernest er det også et spørsmål om profilering. Med samarbeidsordninger og dagens kommunikasjonsmuligheter vil ikke størrelsen på boksamlingen være avgjørende for museets faglige troverdighet på dette området. Faktisk kan det tenkes et spennende bibliotek nesten uten bøker! Dette er naturligvis satt på spissen og ikke helt sant. Men faktisk har vi et slikt «bibliotek» allerede. Riksbibliotektjenestene (RBT) er et offentlig organ

som ikke katalogiserer en eneste bok. RBT skal i stedet å sørge for en effektiv koordinering av tilgangen til de katalogiserte titlene i alle landets 400 fag- og forskningsbibliotek. Når det gjelder formidling til og bruk av nasjonale og internasjonale kunnskapskilder, er det RBT sin visjon å få Norge rangert blant de ledende i verden på dette området. Og disse kildene, forteller riksbibliotekaren i et intervju gitt til Aftenposten (16/1-99), «vil både være i fagbibliotekenes samlinger, og finnes som elektroniske dokumenter i nett». Den tradisjonelle og den virtuelle boksamling i ett og samme kunnskapsnett.

I et nett av denne type bør også en dokumentasjons- og formidlingstjeneste ved Oljemuseet kunne ha sin plass. Stikkord for oss må være spesialisering og tilpasning. Spesialiseringen kan knyttes til museets samlinger, og tilpasningen til de tjenester museet utvikler som tilbud for bestemte målgrupper. Et eksempel på det første er temaområdene som er et sentralt element i utstillingene. En «kunnskapsbank» (jfr. Museumsutredningen) som er komplett på de områdene som utstillingene dekker, må være et godt strategisk mål. De områdene som dekkes av utstillingene, vil være de områdene som er dette museets spesielle ansvar, til forskjell for nedslagsfelt som dekkes av andre institusjoner. En dokumentasjonstjeneste på dette grunnlaget, kan derfor bli et fundament for oppbyggingen av et spesial- eller temamuseum i Museumsutredningens forstand (utredningen s. 63 og s. 64). Og et eksempel på det andre, en selektiv kunnskapsutvelgelse, kan være litteratur og dokumentasjon som inngår i undervisningspakker for skoleelever, profesjoner og yrkesgrupper.

Ikke «alt», men alt som befinner seg innenfor synsfeltet fra «vinduet» i NOM, må det være mulig å finne tak i via kunnskapsbanken på Kjeringholmen. RBT sitt mål er å tilby «et sugerør til verdens viten» (Aftenposten). Vår visjon må være at det er NOM som tilbyr røret til boring i reservoaret (!) for kunnskap og dokumentasjon om olje- og gassepoken i norsk samfunnshistorie.

Bransjeinformasjon

Bransjeinformasjon kan være et an-

net element i dokumentasjonstjenesten. Sett utenifra er all aktivitet på norsk sokkel og alle ringvirkninger av sokkelaktiviteten i land og utland, bare forskjellige aspekter av en og samme historie. I tillegg utgjør aktørene som deltar i letevirksomhet, utbygging og drift av felt og anlegg, et begrenset antall gjengangere – ikke som Ibsens spøkelser, men mer som Tordenskjolds soldater. De inngår prosjektsamarbeid, allianser og partnerskap i stadig nye forretningsmessige sammenhenger. En følge av disse levende forbindelsene som utgjør noen av vår petroleumshistories drivkrefter, er at erfaringer og informasjon i enkelte sammenhenger faktisk blir felleseie. Likevel forvaltes mye av dette felleseiet spredt og fragmentert, og fordi den samme informasjonen kan finnes mange steder og i ulike informasjonssystemer, blir forvaltningen overlappende og ustrukturert. For den som ønsker å bruke informasjonen, blir tilgangen uoversiktlig og problematisk. For de selskaper som hver for seg håndterer informasjonsressursen, blir forvaltningen unødig kostbar, og kanskje til og med helt unødvendig.

Med Petrobank som modell

Petrobank er en fellesløsning for forvaltning av seismiske rådata som reflekterer noe av denne erfaringen. Gjennom mange år kjøpte og forvaltet alle aktørene på norsk sokkel sitt eget sett av de samme dataene. Denne praksisen skapte mye arbeid, men lite verdier i forhold til kostnadene. Petrobank ble opprettet som et samarbeid mellom Oljedirektoratet og selskaper som opererer på norsk sokkel, og formålet var bl.a. å redusere forvaltningskostnadene. De mange informasjonslagrene ble gjennom samarbeidet redusert til ett, og alle data er nå gjort elektronisk tilgjengelige for selskaper som har kjøpt seg adgangsrett til databasen. Petrobanken har vist seg som en kostnadseffektiv løsning både for samfunn og bransje. Konseptet kan ganske sikkert utvides for andre formål og for mange andre typer av informasjon.

Vi tror at det kanskje også kan anvendes som modell for et samarbeid om informasjonsformidling mellom Norsk Oljemuseum og oljebransjen i Norge. Dette samarbeidet kan omfatte dokumentasjon fra virksomheten, som f.eks. fotografier, filmer, radio-, tv- og videoopptak. Og det kan gjelde den informasjon om virksomheten som bransje og myndigheter selv ønsker å gjøre tilgjengelig for offentlighet og omverden, som f.eks. lover og regelverk, historiske og aktuelle sokkelkart, oversikter over lisenser og produksjonsdata, beskrivelser av installasjoner og anlegg, årsmeldinger, bedriftsinformasjon, profileringstiltak og industrihistorier. Den umiddelbare gevinsten av et samarbeid av denne typen, vil være å redusere tilgangen til informasjonen fra de mange inngangene i dag til én eneste. Alle tenkelige brukere – publikum, offentlighet, myndigheter, industri, media, forskere – vil ganske sikkert vite å sette pris (bokstavlig talt?) på denne samordningstjenesten. Det blir som å bringe informasjonsfjellet til

Norsk Oljemuseum – en møteplass for kunnskap om norsk oljehistorie.

brukeren, i stedet for å la hun og han gå seg vill på veien inn dit. Realiserer vi denne vindus-visjonen, kan utsynet, sammen med innsynet, bli det oversyn som blir vår felles inngang til kunnskapen om petroleumssektoren.

En møteplass uten grenser

I museumsbygget på Kjeringholmen får «vinduet mot oljå» en manifest, konkret form. Som besøkende kan du ikke bare se, men – i åpningstiden! – fysisk også gå inn i museets rom for å søke. Dette fysiske rommet vil være museets basis. Men vi har en ambisjon om at museet som senter for opplevelser og kunnskap også skal nå utover de begrensninger som gjelder for tid og rom. Vi vil at museet, i tillegg til museumsbygget, også skal være det nasjonale knutepunktet for formidling av norsk oljehistorie. Det betyr at vi ønsker å gjøre Norsk Oljemuseum til en plass der alle som deler en interesse for kunnskap om oljeepoken i vår samfunnshistorie, kan møtes utenfor alle fysiske begrensninger. For at dette skal være mulig å få til, må minst to forutsetninger innfris. Vi trenger nettverk, og vi trenger moderne, teknologiske løsninger.

Skal Oljemuseet bli det knutepunktet vi tenker oss, må det utvikle en bred kontaktflate i to retninger. Mot bransjen og mot samarbeidende faglige institusjoner. Dokumentasjons- og formidlingstjenesten håper vi kan være en relasjonsbygger i begge retningene.

En god dialog med oljeindustri og myndigheter er helt nødvendige for å skape et levende museumstilbud, et tilbud som virkelig tar puls i denne sektoren av samfunnet. Vi tror at bransje og museum kan etablere nettverkslignende samarbeid der alle parter trekker fordeler. Ved å kanalisere henvendelser fra publikum, media, skoleverk, forsk-

ningsmiljøer o.a. gjennom en formidlingstjeneste i regi av Norsk Oljemuseum, spares tid og ressurser i industrien. Den vil jo i regelen ikke ha publikumsbetjening som sin viktigste oppgave. Museet på sin side får på denne måten anledning til å styrke kapasitet og kompetanse på ett av sine kjerneområder, som nettopp er formidling. Dette blir som et funksjonsnettverk der en finner hensiktsmessige modeller for deling av arbeidsoppgaver, og der det hensiktsmessige ligger i at alle partnere tjener på ordningen.

Samtidig må museet inngå i et faglig basert samarbeid med institusjoner som har tilgrensende ansvar og interesser når det gjelder informasjon, dokumentasjon og formidling av kunnskap om samfunn og næring. Det kan være andre museer fagbiblioteker, private og offentlige arkiver, eller også forsknings- og utdanningsinstitusjoner. Siktemålet for Oljemuseets tjeneste kan på langt nær være å ta hånd om all den dokumentasjon som kan gi innsikt i olje- og gassepoken. Siktemålet er heller å bidra til ordning av tilgangen til alt det som allerede finnes, og fortsatt skal finnes, mange steder. Arkivverkets og bibliotekenes «samkataloger» og Riksbibliotekstjenestenes «sugerør til verdens viten» kan gjelde som gode analogier for en formidlingstjeneste med denne innretningen. Vi vil kort og godt gjøre det lettere for den som leter å finne det som finnes. Og vi tror at Norsk Oljemuseum etterhvert vil være den naturlige innfallsporten for alle som søker kunnskap om oljehistorien. For museet, som gjennom en godt utbygd formidlingstjeneste får anledning til å videreutvikle sitt fagmiljø, vil dette gi styrke og troverdighet som nasjonalt knutepunkt. Men vi tror at vi på denne måten også kan bidra til nettverksbygging til beste for et bredt faglig interessefellesskap i et område der det meste ennå er ugjort.

Museumsutvalget understreker dette, og viser til stortingsmeldingen «Kultur i tiden», der det tas sterkt til orde for et nærmere samarbeid og en samordning mellom museum, arkiv og bibliotek. Stortingsmeldingen kom i 1992, mens ennå i 1996 da museumsutredningen ble forfattet, var heller lite oppnådd på dette området. Kanskje Oljemuseet med sine initiativ kan gi et bidrag til å følge opp de offentlige intensjonene.

Den ideelle situasjonen for Oljemuseet innenfor et vidt nettverk i den vide forstand som er beskrevet ovenfor, er å være en institusjon som er tildelt spesifikke og spesialiserte informasjonsoppgaver. Dokumentasjons- og formidlingstjenesten vil da på den ene siden fungere som en servicefunksjon for alle slags informasjonssøkere, på den annen side som en samarbeidspartner i nettverk med bransje, myndighetsorgan og fagfeller.

Norsk Oljemuseum på internett

Skal disse intensjonene være realistiske, må begrensningene i tid og rom overskrides. I denne sammenheng innebærer det at vi må kunne tilby adgang til våre formidlingstjenester fra et hvilket som helst sted i

verden og uavhengig av de åpningstider som gjelder for det bemannede museum. «Det virtuelle museum» er den tidsriktige metaforen, og internettet leverer selvsagt den tekniske løsningen som vil tilfredsstille forventningen. En NOMs hjemmeside på Internet kan utnyttes til mange formål. Men to hensyn vil i alle fall være viktige. For det første må den presentere selve museet for omverdenen. Fortelle hva det er, hvor det er og hva det kan tilby. Det må gis smakebiter fra utstillinger, samlinger og tekster som kan vekke appetitt på mer og på personlige besøk. I denne forstand blir hjemmesiden en markedsføringskanal. Men den kan også være inngangen til all den informasjon og dokumentasjon som museet vil formidle.

Undervisningspplegg, publikasjoner, bransjedata, bedriftsinformasjon, bilder, filmer, alle slags databaser er eksempler på dokumentasjon som lett kan gjøres tilgjengelig verden over i den utstrekning vi måtte ønske. På den måten vil hjemmesiden også bli en kunnskapskanal, selve inngangen til informasjonsfjellet. Det virtuelle museum blir det fysiske museums elektroniske make og vi gjør Norsk Oljemuseum til en møteplass uten grenser!

Veien videre

Det som skisseres i denne artikkelen, er mest høyttenking fra en idégruppe. Formålet er imidlertid gjennomtenkt og alvorlig nok. Det dreier seg om å stake ut kursen for arbeidet med museets faglige strategi. Hvilke grep vil det være klokt å ta på veien videre fra åpningshøytideligheten i mai 1999? På grunnlag av de tankene som er presentert i idénotatet fra museets utredningsgruppe, har museet, OLF og Statoil gått sammen om å finansiere et prosjektarbeid i 2 år framover. Målet for dette arbeidet er å videreutvikle og konkretisere idéen om å gjøre Norsk Oljemuseum til et knutepunkt for dokumentasjon og formidling. Hovedaktiviteter i prosjektet vil være å kartlegge relevante informasjonskilder; utvikle kontakter og samarbeidsmodeller mot myndigheter, bransje, organisasjoner, aktuelle fagmiljø; formulere generelle prinsipper for aktiv søking etter og innsamling av dokumentasjon; utrede hvilke former for formidlingstjenester som kan være egnet for museet; vurdere bruk av informasjonsteknologi og internett-løsninger i museets formidlingsarbeid; avklare museets rolle som knutepunkt for dokumentasjon og formidling.

Prosjektet starter i slutten av februar, og ved enden av dette arbeidet, omlag 2 år fram, vil vi vite om «oljevindu» og «nasjonalt knutepunkt» var veiledende eller villedende tanker .